

بزرگداشت جورج جرداق بر گزار می شود

به منظور پاسداشت، تعظیم و تکریم از مفاخر علمی- فرهنگی، مراسم بزرگداشت زنده‌یاد جورج سمعان جرداق، شاعر، نویسنده، استاد ادبیات و فلسفه اسلامی در دانشگاه بیروت، با حضور علما، استادان، فرهیختگان و دوستاندار علم و دانش بر گزار می‌شود.جورج سمداق (۱۹۲۶- ۲۰۱۴) نویسنده و شاعر و نمایندهنماینده نویس مسیحی لبنانی بود که در ۱۴ آبان ۱۳۹۳ درگذشت.«الامام علی صوت العدالة الاسلامیه» و «روائع نهج البلاغه»، دو کتاب مهم او در باب امام علی (ع) است. این مراسم سه‌شنبه ۹ دی‌ماه از ساعت ۱۷:۳۰ الی ۱۹:۳۰ در تالار اجتماعات شهید مطهری انجمن آثار و مفاخر فرهنگی واقع در خیابان ولیعصر(ع.ج) ایامیر بهادر، خیابان سرنشگر علی اکبر بشیری، شماره ۷۱ بر گزار می‌شود.

یادداشت

«زمان» نخستین خشت تفکر فلسفی است

غلامحسین ابراهیمی دبیرانی استاد فلسفه

تا آنجا که می‌توانند در جهت اثبات این مساله کوشش و تلاش می‌کنند. سرنوشت اثبات حادث بودن جهان به هویت و حقیقت زمان بستگی دارد و هویت زمان بیش از اندازه بغرنج و پیچیده است. فهم و درک عادی و معمای زمان و حدوث جهان مقدمه معمولی زمان برای بسیاری از مردم، بسیار ساده و آسان است و کمتر کسی در ادراک معنی زمان با مشکل روبه‌رو می‌شود. ثانیه‌ها و دقیقه‌ها و ساعت‌ها و همچنین هفته و ماه‌ها و سال‌ها به آسانی قابل اندازه‌گیری بوده و از این طریق، گذشته تاریخ معلوم می‌شود و به‌نوعی آینده نیز در برخی موارد قابل پیش‌بینی خواهد بود ولی کسی که از ماهیت زمان می‌پرسد و برای کشف حقیقت آن به جست‌وجو می‌پردازد، در ورطه حیرت فرومی‌رود و با انبوهی از پیچیدگی‌ها روبه‌رو می‌شود. در میان اندیشمندان پیش از طالس، مفهوم زمان به‌عنوان یک مفهوم و صرف‌نظر از هر چیز دیگر مورد بحث و بررسی قرار نگرفته است و اسنادی که بحث مفهوم زمان در آنها مطرح شده باشد، در دست نیست. در نظر آنها، زمان با وجود به ترتیب بوده و همان‌گونه که برای وجود، آغاز و انجام نمی‌شناختند برای زمان نیز آغاز و انجام در نظر نمی‌گرفته‌اند. در نظر آنها زمان، مظهر وجود یا آنچه موجود خوانده می‌شود، بوده است و به همین دلیل، انفکاک زمان از وجود، امکان نداشته است. با این حال طرح مساله زمان و بررسی مفهوم مستقل آن، پس از سقراط آغاز شده و افلاطون نخستین کسی بوده که از زمان، به‌عنوان یک واقعیت سخن گفته است. البته باید توجه داشت که افلاطون به تقسیم موجود به دو قسم مجرد و مادی باور داشت و از مساله ارباب انواع و مجرد بودن آنها در عالم عقل، سخن به میان آورد. او از عقول متکافه ای عقول عرضیه سخن گفت و معتقد بود که هر یک از انواع موجودات در این جهان دارای یک رب‌النوع عقلی است که در عین وحدت و بساطت همه کمالات افراد نوع خود را در این جهان دارا بوده و همیشه بر آنها احاطه دارد.

در نظر کسانی، زمان که کروئوس خوانده می‌شده، پدری بوده که همه فرزندان خودش را می‌بلعیده است. گروهی دیگر به گونه‌ای دیگر می‌اندیشیدند و معتقد بوده‌اند که زمان، اژدهایی است که سه سر دارد. اگر خواسته باشیم این افسانه را تفسیر کنیم، می‌توانیم بگوییم منظور از سه سر داشتن اژدهای زمان، همان اقسام سه گانه زمان است که گذشته، حال و آینده خوانده می‌شوند. در این طرز تفکر که زمان به‌عنوان یک اژدها مطرح می‌شود به نکته‌های دیگری نیز می‌توان دست یافت. تغییر و فریندگی با افسسون و دگرگونی از خصلت‌های بارز و آشکار مار و اژدها شناخته می‌شوند و این امور در دگرگونی زمان دیده نیز دیده می‌شوند. همچنین مساله آفرینش و خلق آسمان و زمین در کتب مقدس مطرح شده و مدت آفرینش نیز مورد توجه قرار گرفته است. سفر تکوین که همان مساله آفرینش است از جمله مسائل اساسی در تورات و انجیل به شمار می‌آید. خطای نخستین که در عهد قدیم و جدید آمده و ترک اولای آدم ابوالبشر که در میان مفسران قرآن کریم مطرح شده است به آغاز زمان اشاره دارد و البته در این آغاز زمان، مساله سقوط انسان یا هبوط آدم نیز مطرح می‌شود.

❖ **برشی از کتاب «معمای زمان و حدوث جهان»**

نظرس

تشخیص کار فرهنگی و غیر فرهنگی

مهدی گلشنی

استاد دانشگاه

کی تواند که شود هستی بخش؟؛ بنابراین باید کسی مسئول فرهنگ در کشور شود که خودش فرهنگ داشته باشد، اگر یک جایی خالی باشد بهتر از این است که شخصی در آن قرار بگیرد که موجب بدآموزی شود. مساله این است که ما به اندازه کافی آدم‌هایی را که از نظر فرهنگی قوی باشند، پرورش نداده‌ایم؛ کسانی که جنبه‌های اجتماعی و روانی جامعه را در نظر بگیرند و با فرهنگ در آمیزند. از سوی دیگر ساختار هم مشکل دارد. ساختاری که بخواهد چنین آدم‌هایی را تربیت کند، نقص دارد. مثلاً رشته‌هایمان در حوزه دانشگاهی خشک و تخصصی است و ممکن است شخصی در رشته خودش متبحر باشد اما اینکه در جامعه و در برخورد با انسان‌ها چگونه باید باشد را نمی‌داند.

آمریکاییان در دانشگاه MIT می‌دانند که وقتی می‌خواهند مهندسی را تربیت کنند این دانشجو باید یک تعداد دروس هم در رشته‌های علوم انسانی داشته باشد، اما ما در دانشگاهی که به تقلید از این دانشگاه بنا شده، از این نظر مشکلات زیادی داریم و هیچ فکری هم برای آن نکردیم. باید تشخیص داده شود که چه کاری فرهنگی و چه کاری غیر فرهنگی است. من معتقدم که یک طرف این مشکل به خاطر افرادی است که ما پرورش می‌دهیم و در واقع این افراد بدون فرهنگ پرورش داده می‌شود. با این حال عده‌ای هم هستند که با اخلاق، با دین و با تقوا از دانشگاه بیرون می‌آیند که به نظر من ریشه آن پرورش خانوادگی شان است و مطمئنم این افراد نتیجه دانشگاه نیستند.

دانشگاه‌های ما فاقد خاصیت فرهنگی هستند، در مقابل دانشگاه MIT آمریکا وقتی فهمید دانشجویانش در جامعه‌انطور که باید موفق نمی‌شوند، سریع علوم انسانی را در دروسش قرار داد. من فقط دروس علوم انسانی را نمی‌گویم، بلکه می‌گویم تمهیداتی باید باشد که فارغ‌التحصیلان ما بیشتر از دروس خودشان، در مورد مسائل انسانی آگاه باشند، کسی که از یک رشته خشک دانشگاهی بیرون آمده باشد نمی‌تواند مشکلات انسانی را رفع کند مگر اینکه ابعاد جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و علوم انسانی را دیده باشد و روح لطیف انسانی پیدا کرده باشد. ما هنوز در زمینه مباحث مربوط به تحول در علوم انسانی به اندازه کافی کار کرده‌ایم. جلساتی برگزار شده است، اما این جلسات بعد از مدتی به دست آدم‌هایی افتاده که این کار نبوده‌اند و خرورجی مشخصی که بتوان آن را به‌طور ملموس درک کرد، نداشته است.

#

شیخ فضل‌الله نوری و مشروطه در گفت‌وگو با عبدالوهاب فراتی

منحنی فکری شیخ

دیروز سالروز تولد این مجتهد مخالف مشروطه بود

لامحه‌شیری‌اولا هرگاه سخن از جنبش مشروطه در ایران به میان می‌آید، نام **شیخ فضل‌الله نوری** به‌عنوان کسی که در ابتدا همراه مشروطه و در انتهای عمر مخالف آن بود، به‌جسته می‌شود. شیخ فضل‌الله نوری در سوم دی‌ماه ۱۲۲۲ در روستای لاشک در منطقه نور و کجور مازندران به دنیا آمد. او یکی از کسانی بود که در طول نهضت مشروطه نقش بسیار مهمی ایفا کرد و پس از فتح تهران توس مشروطه‌خواهان و پایان استبداد صغیر به‌عنوان یکی از مخالفان مشروطه اعدام شد. **عبدالوهاب فراتی**، **عضو هیات علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی قم در گفت‌وگوی پیش‌رو** ضمن برشمردن **زوایای گوناگون اندیشه شیخ فضل‌الله نوری**، **چرایی انبای نقش عملی او در طول دوران مشروطه و دلایل مخالفت با علمای حاضر در نجف را واکاوی می‌کند.**

❖❖❖

به‌عنوان سوال اول اجازه دهید نگاهی به شخصیت و آرا و اعمال شیخ فضل‌الله نوری در طول جنبش مشروطه داشته باشیم. بدون شک شیخ پیش، حین و پس از مشروطه نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند. دیدگاه و تفکر سیاسی او را چگونه می‌توان تبیین کرد؟

شیخ فضل‌الله نوری از برجستگان و تاثیر گذاران نهضت مشروطه به‌شمار می‌رفت. فهم اندیشه و تفکر سیاسی او، برای ما که در عصر جمهوری اسلامی به سر می‌بریم، همچنان اهمیت خود را از دست نداده است. در مورد تفکر مرحوم شیخ فضل‌الله نوری داوری‌ها و قضاوت‌های مختلفی وجود دارد که طی ۱۰۰ سال اخیر توسط روشنفکران و حوزویان به رشته تحریر درآمده‌است. اما نکته‌ای که در تحلیل شخصیت شیخ باید ابتدا به آن بپردازم این است که ما باید توجه کنیم که شیخ تفکر یکدستی در نهضت مشروطه نداشته و افکار او دچار تحولات و تغییراتی شده است که توجه به این تغییرات اهمیت دارد.

این تغییر و تحولات اندیشه شیخ فضل‌الله نوری را چگونه می‌توان تقسیم‌بندی کرد؟ در مجموع می‌توان گفت اندیشه شیخ فضل‌الله نوری سه مرحله را طی کرده است. در مرحله نخست شیخ فضل‌الله نوری حامی مشروطه است و با مرحوم بهبهانی و مرحوم طباطبایی در مهاجرت کبری و صغری شرکت و از ایده مشروطه‌خواهان حمایت می‌کند. همچنین وی در این‌ دوران از طرفداران بحث عدالتخانه، تهدید قدرت و محدود کردن سلطنت است. در مرحله دوم شیخ فضل‌الله نوری به طرح مشروطه مشروعه می‌پردازد و با افزودن قید مشروعه بر مشروطه تفکر سیاسی جدیدی را در آن دوره مطرح می‌کند. این ایده زمانی طرح می‌شود که شیخ متوجه می‌شود عده‌ای از مشروطه‌خواهان در تلاش هستند مشروطه سکولار را در ایران پیاده کنند؛ مشروطه‌ای که در آن دین جایگاه خاصی نداشته باشد. طبیعتاً بسیاری از روشنفکران مشروطه،

«**مشروطه‌ای را که از دیگ پلوی سفارت انگلیس سر درآورد، نمی‌خواهم»**

زمانه شیخ

شیخ فضل‌الله نوری، پسر ملاعباس نوری مازندرانی معروف به شیخ فضل‌الله یا حاجی شیخ نوری در ماه ذیحجه سال ۱۲۵۸ هجری قمری در تهران به دنیا آمد. دروس مقدماتی را در همین شهر خواند و سپس برای ادامه تحصیلات عازم عتبات شد. وی از درس شیخ راضی نجفی استفاده برد و سپس به همراه دای‌اش –محدث نوری– سال ۱۲۹۲ قمری به سامرافت و چند سال از درس میرزای شیرازی استفاده کرد؛ تقریرات او را نوشت و از شاگردان بازار میرزا به‌شمار می‌رفت. شیخ فضل‌الله پس از تحصیل علوم دینی به سال ۱۳۰۰ هجری قمری به تهران بازگشت و به تدریس پرداخت. او سال میرزای شیرازی نیز مشارکت داشت. در ۱۳۳۳ هجری قمری آیت‌الله مشیر محمد طباطبایی و شیخ فضل‌الله نوری برای اتحاد و قیام

اندیشه

www.Farheekhtegan.ir

Thu | 25 Dec 2014 | vol.06 | No. 1555

پنجشنبه ۴ دی ۱۳۹۳ | ۲ ربیع‌الاول ۱۴۳۴ | ۲۵ دسامبر ۲۰۱۴ | شماره ۱۵۵۵

درک صحیح شیخ فضل‌الله نوری از مشروطه

به‌طور کلی از دیدگاه شما آیا شیخ فضل‌الله نوری مسائل زمانه خود را در باب مشروطه به درستی درک کرده بود؟

اعدام شیخ فضل‌الله نوری نشان داد که او تقریباً مسائل آن روز را درست فهمیده و درک او از شیفت‌هایی که در جریان مشروطه اتفاق می‌افتاد، صحیح بوده است. دلیل این مساله این بود که تا قبل از قرارداد ۱۹۰۷ روسیه و انگلستان در ایران با هم رقابت داشتند. طبیعتاً انگلیسی‌ها طرفدار مشروطه بودند و روس‌ها چندان روی خوشی نسبت به مشروطه نداشتند. اما در این دوره روس‌ها معامله‌ای را به انگلستان پیشنهاد دادند که با موافقت آنها روبه‌رو شدند و واقع وقتی

روس‌ها دیدند که انگلیسی‌ها از ایران و تحولات سیاسی آن دست‌بردار نیستند و ممکن است دست روس‌ها را از ایران کوتاه کنند، با انگلیسی‌ها وارد مذاکره و خواهان صلح شدند و انگلیسی‌ها هم بنا به تحلیلی که از آن روز جامعه ایران و دنیا داشتند، این پیشنهاد را پذیرفتند. به حال اگر مشروطه واقعا پیروز می‌شد و مشروطه واقعی در ایران تحقق پیدا می‌کرد، در نهایت هم انگلیس و هم روسیه متضرر می‌شدند. به صلاح هر دو کشور بود که قرارداد ۱۹۰۷ بین روس و انگلیس امضا و ایران به سه منطقه مهم تقسیم شود. با بستن این قرارداد هر دو کشور توافق کردند که مشروطه را به کنترل خود در بیاورند. با چراغ سبز انگلستان بود که روس‌ها مجلس و به عبارتی مشروطه را به توپ بستند و به ایده‌های حکومت که مخالف مشروطه بود، کمک کردند. با به توپ بستن مجلس و متواری، تبعید و کشته شدن عده‌ای از مشروطه‌خواهان، اوضاع دگرگونی به وجود آمد. البته با مخالفت گروهی از مشروطه‌خواهان به‌ویژه در شهرهایی چون تبریز و نجف این حرکت ادامه یافت اما این حوادث نشان می‌داد که مشروطه در حال انحراف از هویت و سرشت اولیه خود است. شیخ فضل‌الله با درک اتفاقاتی که در آن دوره رخ می‌داد، با اصل مشروطه مخالفت کرد. شیخ با آرمایی که در ابتدا برای مشروطه داشت، کناره‌گیری کرد و طبیعتاً در پس همین حوادث هم بود که وقتی تهران به دست مشروطه‌خواهان فتح شد شیخ فضل‌الله دستگیر و سپس اعدام شد.

در نجف بودند و بخشی دیگر در ایران. طبیعتاً کسانی که در ایران به سر می‌بردند با مسائل عینی تر مشروطه درگیر بودند و از نزدیک تحولات فکری مشروطه‌خواهان و انحرافات و شیفت‌هایی که در مشروطه می‌افتاد را لمس می‌کردند.

فارغ از دیدگاه عینی که در این رویارویی به‌وجود آمد، آیا از دیدگاه نظری نیز اختلافاتی در برداشت دو گروه وجود داشته‌است؟

گذشته از این عوامل عینی که به آنها اشاره کردم اساساً بین علمای ما به‌ویژه از دوره مشروطه به این سمت دو گرایش سیاسی عمده وجود داشت که این‌ دو گرایش سیاسی ریشه‌هایی در مکتب فکری فقهای نامدار آن دوره بودند. ما می‌توانیم از میان این دو مکتب به مکتب صاحب جواهر و مکتب شیخ مرتضی انصاری اشاره کنیم. مکتب شیخ مرتضی انصاری یکی از مکاتب قدرتمند شیعه در دوره معاصر است که انقلاب مشروطه با اعتنا بر بنیان‌های نظری شیخ مرتضی انصاری در کتاب «المکاسب» شکل گرفت. در پرتاز عرض کنم که اگر انقلاب اسلامی در مبانی امام خمینی (ره) در کتاب «البیع» شکل گرفت به یقین می‌توان گفت نهضت مشروطه مبتنی بر مبانی شیخ مرتضی در «المکاسب» به‌وجود آمد. شیخ مرتضی در مباحث فقهی خود قصدی در طرح بحث ولایت فقیه نداشت و به‌اصرار برخی از شاگردان که رهبران مشروطه در نجف بودند، تقاضای آنان برای تدریس ولایت فقیه را پذیرفت.

درچه

رهبران نهضت جدا شد و بنای مخالفت با حکومت مشروطه را نهاد. وی این موضع خود را در سخنرانی‌ها و اطلاعیه‌های گوناگون اظهار و اعلام کرد. شیخ فضل‌الله ایده‌های متفاوتی نسبت به مشروطه داشت و به گفته خود آن را «مشروعه» می‌خواست و می‌گفت: «مشروطه خوب لفظی است، شاه دستخط مشروطیت را دادند. شاه مرحوم دستخط داده‌اند. مشروطه باید باشد ولی مشروطه مشروعه و مجلس محدود، نه هرج و مرج» شیخ فضل‌الله در نامه‌ای به یکی از علمای شهرستان‌ها می‌نویسد: «... چه اتفاقی افتاده است که امروز باید دستور عدل ما از پاریس برسد و نسخه شورای ما از انگلیس بیاید؟...» شیخ فضل‌الله همان از قم، با آنان هم‌داستان بود، اما پس از بازگشت از قم و انعقاد مجلس شورا و مطرح شدن نگارش قانون اساسی و مساله بررسی آن توسط علما، تدریجاً از صف

منبع: تاریخ ایرانی

خبرنامه

«معرفت‌شناسی» تقدیمی شود

مرحوم علامه محمدتقی جعفری در باب معرفت‌شناسی و اهمیت شناخت، بحث‌های مختلفی را ارائه کرده که به تازگی با عنوان «معرفت‌شناسی» در جلد چهارم مجموعه آثار وی انتشار یافته است. نشست هفتگی شهر کتاب در روز سه‌شنبه ۹ دی ساعت ۱۶:۳۰ به نقد و بررسی کتاب «معرفت‌شناسی» اختصاص دارد که با حضور منوچهر صدوقی، سها، عبداله نصری و علی‌اکبر احمدی افرمجانسی در مرکز فرهنگی شهر کتاب واقع در خیابان شهید بهشتی، خیابان شهید احمد قصاب (بخارست)، نبش کوچه سوم برگزار می‌شود.

«روز حسین» بررسی می‌شود

نشست «مقتل نویسی و نقد و بررسی کتاب روز حسین» به همت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار می‌شود. کتاب «روز حسین»، سوگواره عاشقانه و روایت مقتل، برای سومین بار تجدید چاپ شد. این کتاب ترجمه‌ای به قلم علی کاظمی از مقتل خوانی شیخ عبدالزهر اکعبی خطیب و ادیب عراقی است. این مراسم روز سه‌شنبه ۹ دی ساعت ۱۴ تا ۱۰ در سالن حکمت واقع در بزرگراه کردستان، نبش خیابان ۶۴ جنب ساختمان‌های آ.س.پ پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار می‌شود.

تفسیر تسنیم به جلد ۳۴ رسید

جلد سسی و چهارم «تفسیر تسنیم» آیت‌الله عبدالله جوادی آملی به همت پژوهشگاه معارج تولید و از سوی مرکز بین‌المللی نشر اسراء منتشر و روانه بازار نشر شد. جلد سی و چهارم «تفسیر تسنیم» ادامه تفسیر تبسیر» از آیات ۳۸ تا ۷۹ است و مفسر در این جلد به مباحثی چون «دستوربسیج برای دفاع از اسلام»، «توبیخ مومنان متفائل»، «استقامت و ایثار ابوذر رحمت‌الله علیه» در راه نقر به سوزی تبسیر»، «اناثوانی متخلفان از زبان رساندن به دین الهی»، «منایع تأمین هز بنه جهاد»، علت تناقل مناقان در جنگ تبوک» پرداخته است.

شادی و عزا

در سبک زندگی مسلمانی ما

«آداب مراسم عزاداری و شادی و روش کتاب الله و سنت رسول‌الله» تالیف محمدصادق مرتضوی که توسط نشر احمدجام منتشر شده است به موضوع آداب و رسوم عزاداری و شادی در اسلام می‌پردازد. برخی عناوین بازگو شده در کتاب عبارت‌اند از: شادی در فقه، آداب و رسوم شادی، سنت‌های عرفی شادی، عزاداری سنتی و... این کتاب به نوعی سبک زندگی مسلمانی ما را مورد مطالعه قرار داده است.